

La reina dels bandolers

El passat mes de febrer Phoolan Devi va sortir de la presó, alliberada pel Govern de l'Uttar Pradesh, no viuen cent milions d'indis. S'hi va estar onze anys. A Europa, especialment a França, coneixem el Robin dels Boscos indi gràcies a la biografia escrita per Irène Frain i que ha tingut molt d'èxit. Jo volia trobar el vertader personatge. A l'Índia els més pobres la saluden: per a ells Devi és la reina dels bandolers que fa la guerra contra els rics. Durant molt de temps les autoritats l'han tractada de vulgar criminal. Des del seu alliberament, Devi nega els vint-i-set assassinats que li reprotxen: "Jo no he fet res!", diu ella als periòdics. Aquests bandits em van raptar quan tenia setze anys, em van obligar a seguir-los, i quan cometien els seus crims bramaven el meu nom, 'Phoolan, Phoolan!' perquè jo fóra acusada en lloc seu. Podeu imaginar-vos una jove manant homes, en aquest país de mascles? No he portat mai una pistola en la meua vida, a més a més no sabia utilitzar-la..."

Hem de creure-la? No està intentant protegir-se? De què? De qui? Les seues proeses creuen l'Índia com tantes altres llegendes. Diuen que ja va nàixer rebel, l'any 1957, a Sheikpur Gura, un poble de pescadors de baixa casta. Diuen que era una nit de lluna plena just a la fi de l'estació de les pluges. Tanmateix, passa els seus primers anys com una simple filla del camp, vigilant els seus germans i ajudant en els treballs domèstics. Molt prompte rebutja anar a buscar aigua al pou i no vol ser enviada a l'escola.

Quan tenia onze anys els seus pares la van vendre a un home de la seua casta, un *mallah* vint anys més gran que ella, a canvi d'una bicicleta, un llit i una jònega. El seu marit se l'emporta a Mahespur. Li pega. La seua sogra la maltracta. Som a l'Índia pagesa. Els pobletans la insulten. Ella s'escapa. La seua família rebutja rebre-la i les dones del seu poble la sermonegen: "Ets una espina en l'ull del teu pare!" Què fer amb aquesta filla que no respecta res i dona tan mal exemple? Es desfan d'ella confiant-la al seu oncle Guruyadal, en casa del qual els maltractaments continuen. Un dia, ella pega una pallissa al seu cosí Mayadin i se'n vanta: "Phoolan porta en ella l'esperit de Nirti, la deessa que fa que el mal s'escampe sobre la terra!", diuen els pobletans. I Phoolan és enviada molt aviat a casa d'un parent llunyà, un tal Ram, a Tyoga.

Tyoga, al centre de l'Índia, arrecera els bandolers des de fa molts segles. Aquí, els fora de

Phoolan Devi acaba de ser alliberada. A l'Índia, és una llegenda: Robin dels Boscos per als pobres, lladre i criminal per als rics. Nosaltres la coneixem gràcies a una novel·la d'Irène Frain: Devi. Però ja en llibertat, què diu ella? Calixthe Beyala l'ha entrevistada.

la llei actuen com a justiciers, assalten els rics i tot seguit distribueixen el seu botí als pobres. Els anomenen *dakoit*, i per a les famílies de Tyoga, és un honor tenir un fill *dakoit*. Phoolan troba un xic de la seua edat, Kalash, que se l'emporta pels camins i li presenta Babu, cap d'una banda que regna a la vall. Però el clima empitjora ràpidament. Per ella, els bandits es maten entre ells, i ella es troba protegida pel nou cap, Vikram, que li ensenya a manejar el fusell Enfield i el Mauser 430. Algunes setmanes més tard, respectada ja per la banda dels saltejadors, Phoolan participa en les primeres incursions. Saquegen pobles, furten joies, buiden cofres. Els periòdics assenyalen la presència d'una dona entre els bandits, i poc després, durant un atac a Guffiakhar, el cap Vikram s'enfila per una teulada i crida pel seu megàfon: "Això és cosa de Devi la rebel! Visca Phoolan! Visca la reina dels bandolers!"

La llegenda pren forma. La policia de Kanpur la busca, però cap testimoni no pot donar-ne les senyes. Els pobletans responen "És una fada!" o "És tan bella com en una pel·lícula!" Phoolan signa la seua primera matança el 14 de febrer de 1981, per a venjar l'assassinat del seu amant per una banda rival. Disfressada de policia, al capdavant de quaranta bandolers, encapçala l'execució d'una vintena d'homes. Un corresponsal de Kanpur afirma que ha deixat cartes d'amenaça: si la policia continua acorralant-la, sembrarà el terror a la regió, i pobres dels pobletans que acullin els saltamarges d'altres bandes! Phoolan Devi ix a la primera plana de tots els periòdics, fins i tot a Austràlia. Se suposa que ha atracat el PDG de Nestlé-Índia per a donar diners als pobres, que un altre dia va deixar el seu botí a un pobletà contrafet que havia trobat pel camí. Milers de miserables l'estimen però els caps de les altres bandes volen la seua pell. Porta així una vida errant en l'aspra vall de Chambal: "Caminàvem quaranta quilòmetres per dia -diu ella-. No hi havia mai pau, mai un lloc fix per a dormir o menjar. Dormíem al ras, coberts amb una lona, fins i tot durant el monsó."

Quan es rendeix, el 12 de febrer de 1983, s'estenen per a ella catifes vermelles i tres mil fidels seus la veuen finalment: és una adolescent d'ulls negres amb un Mauser a la mà. A la presó, la visiten líders polítics, les feministes l'ajuden, fins i tot es presenta a les eleccions.

Onze anys més tard és alliberada a causa del seu càncer, o de la leucèmia, però alguns dub-

ten d'aquesta malaltia. *India Today*, el *Time* indi, subratlla que l'home en casa del qual viu no és el seu oncle. La premsa índia, després d'haver creat el mite, s'afanya a trencar-lo. Per a la majoria dels indis, Devi hauria disfressat la seua venjança amb un combat ideològic, però com era possible que aquesta analfabeta de casta baixa tinguera la més mínima teoria? Certament és valenta, però també és cruel i oportunista.

Estic perplexa. No puc imaginar-me-la sanguinària, freda i calculadora tal com ens la presenten ara. Vull parlar-li, i comprendre. Demane ajuda a uns amics indis. "No és gens fàcil!" em diuen uns. "Quin interès hi tens?", pregunten altres. Phoolan fa por, això és indiscutible. Estarà molt de temps encara en llibertat? Es parla ja d'un possible nou empresonament...

Tercer dia a Nova Delhi. Em familiaritze amb aquest univers on els intocables no tenen dret d'entrar a casa d'un braman per por de fer impur l'habitable. Passejant-me per Ring Road, una de les principals artèries de Delhi, veig un home en una tartana que es empaitada i bolcada per un cotxe gran: el conductor baixa i li pega. Estic estupefacta. El meu amic m'explica: el senyor del cotxe gran està enrabiada perquè l'home de la tartana no hauria d'haver-se travessat en el seu camí. Per què? "Qüestió de casta, estimada amiga, l'home que ha caigut és d'una casta inferior."

Tinc vergonya i em revolte. El país de Gandhi em recorda aquesta Àfrica replegada entre modernitat i tradició, riquesa insolent i misèria absoluta. Aquí, neons fins al cel conviuen amb buides de bronze. Cases precioses amb jardins florits limiten amb tuguris miserables, gent sana passeja al costat de leprosos, dones enjoiades passen al costat de mares amb les mamelles seques. Les similituds entre Àfrica i l'Índia em pareixen cada vegada més clares. L'única diferència és el sistema de castes. Aquestes no existeixen amb tanta violència en la major part de les regions d'Àfrica. I en molts països, només funciona la meritocràcia. No he oblidat Phoolan Devi. Em sent cada vegada més obsessionada per aquesta dona el nom de la qual significa "flor".

Tenim sort, Phoolan Devi assistirà a una manifestació en la Casa dels Artistes de Nova Delhi. A les 17 hores hi arribem. Tot pareix tranquil. Alguns estudiants van i vénen. Seiem a terra i esperem. Fa calor. 30° a l'ombra. Phoolan Devi? Aquí no l'esperem, sinó tres carrers més enllà. Són ja les 18 hores quan arribem al lloc indicat. Garlandes. Fileres de bancs. Algunes persones. Tot sembla anunciar que no ens

equivoquem de lloc. A les 18.05 hores, un moviment de la multitud. Ens precipitem. Veig baixar d'un Ambassador una petita dona, a penes 1,60 d'estatura, embolicada amb un sari roig, els cabells recollits amb una trossa al tos. Polícies i homes de civil l'envolten. "Phoolan Devi!", crida la multitud. La gent s'atabala per veure-la més de prop, per estrènyer-li la mà, per parlar-li. Periodistes i fotògrafs se la disputen: una verdadera diva. No arribe a concebre que siga culpable de crims gratuïts, que ha matat, raptat i robat. Phoolan és molt educada amb el públic. Phoolan somriu, respon amb molta gentilesa. Intente obrir-me camí. La gent m'empenta. Aconseguec acostar-me a ella. Ella em veu. Sé que tinc un atot, el d'ésser negra, africana, i no assemblar-me a ningú de la multitud. No m'enganye. Alguns instants després Phoolan em para la mà.

ARXIU

La llegenda diu: "al capdavant de la seua banda atraca, roba als rics, mata."

Ella em parla. No comprenc el que em diu. Jo li parle, ella no comprèn ni l'anglès ni el francès. El meu amic indi em diu que Phoolan pregunta el meu nom i voldria saber qui sóc. "Em dic Calixthe Beyala, li dic. Sóc del Camerun". Aprofite per demanar-li si podria anar a veure-la i conversar amb ella. Ella accedeix: "Demà a les 15 hores a casa meua". El seu oncle em dona una targeta de visita.

Phoolan viu a una cinquantena de quilòmetres de Nova Delhi, en un edifici de tres plantes amb rajoles vermelles. Tinc la sensació d'estar davant una presó. Tres policies armats, arrupits darrere de sacs d'arena, vigilen l'accés a l'edifici. M'observen. Gairebé comence a lamentar la meua decisió. A l'interior, darrere d'una taula, un altre policia porta un registre on hem d'escriure tots els nostres noms. Phoolan viu al primer pis. Està sota vigilància. Corre el risc de ser assassinada per les famílies de les persones que ha massacrada. Em fan passar a la cambra de Phoolan Devi: quatre metres per dos, retrats de divinitats a les parets, una petita lluerneta, dos minúsculs llits juxtaposats; Phoolan jau en un. Al seu voltant, una desena d'homes no semblen gaire contents de veure'm.

—Entre —diu Phoolan—. Segui. Espere que no siga com els altres. Tots m'han traït! Han vingut, els he explicat la meua vida i han guanyat molts diners amb el meu nom.

—Jo ho ignorava tot de la seua història.

—Ve de França, no? Els periodistes occidentals s'han comportat malament amb mi. Han contat la meua història en els seus llibres. M'han amagat qui eren. M'han explotat i alguns m'han fet cantar.

—Com?

—Jugant amb l'amistat. He volgut queixar-

me, però pensant-ho bé, he decidit que no valia la pena. Jo sé que han guanyat milions i milions amb el meu nom. Podrien haver tingut la decència d'enviar alguns diners a la meua família, no creu? No ho han pensat. I la meua família és molt pobre.

Tinc un dubte. Aquesta ràbia i aquesta rancúnia que arrossega no semblen seues. Mire al meu voltant els homes en mànegues de camisa. Qui són? Per què són aquí?

—A quina casta pertany vostè, Phoolan?

—Pertany a la casta dels pescadors, una casta baixa.

—Vostè està acusada d'assassinats. Ha matat més de vint persones. Per què?

—No he fet mai mal a una mosca. No he fet res en absolut. Els bandolers que m'han raptat tenen la culpa de tot.

—Tanmateix, alguns testimonis la reconeixen. L'acusen de l'assassinat de vint-i dos persones a Behmai.

—Tot és mentida.

—En canvi existeix el mite Devi, la reina dels bandolers...

—No he volgut mai convertir-me en un mite. Jo volia viure com totes les dones índies, ser una bona mare i una bona esposa. Però les circumstàncies ...

—L'han portada a matar.

—No! Jo no sé res de tot això. Li ho repetesc, jo no he fet mai res.

—Estic decepcionada, Phoolan. Al meu país, Camerun, també lluite per a defensar els més desproveïts. Jo no utilitze les mateixes armes que vostè, però no negaré mai la meua lluita.

—Jo no he fet res —repeteix Phoolan.

—En aquest cas me'n vaig. Em diu que no existeix! Vostè és una pura invenció dels mit-

Lliure, Phoolan Devi està sota protecció policial. Nega haver estat un cap de banda: "Em posaven un fusell a les mans i bramaven 'Devi ha atacat'".

jans de comunicació? Ja he llegit aquesta versió als periòdics. Jo no sóc una aprofitada.

Phoolan mira al seu voltant, acota el cap. Els homes són sempre aquí, amb els braços encreuats. Phoolan em llança en veu baixa:

—En canvi, jo he defensat els més desproveïts de les ciutats.

—Què ha fet vostè per ells?

—Els donava diners. Els proveïa de tot el que els feia falta en el cas d'un casament. Jo els ajudava a guardar les seues terres quan la gent de les castes superiors amenaçaven d'arrabassar-los-les...

—He cregut comprendre que vostè mateixa era molt pobre. Acaba de dir-m'ho. D'on prenia vostè el diner per a redistribuir-lo?

—El trobava, això és tot.

—On?

—En les cases de les castes superiors.

—La vohen tant com per a donar-li els seus diners. No recorde cap ric generós. Al meu país, Àfrica, els rics no donen res fàcilment als pobres, ho sap?

—A l'Índia tampoc.

—Vostè es presentava i els deia: "Doneu-me els vostres diners", i ells es precipitaven cap a la seua caixa forta?

—Si fa no fa era així.

—Si fa no fa?

—Sí. Els feia por.

—La conec des de fa poc, Phoolan. Vostè és molt més petita que jo, és dolça, no té res que pugui fer por a ningú. Especialment als homes!

Phoolan Devi esclata a riure:

—Tanmateix, els terroritze. La simple evocació del meu nom els posava frenètics. Només calia que un missatger tinguera el meu segell a la mà perquè obtinguera de

la gent el que jo volia. Tots tremolaven.

—Vostè deu tenir un secret.

Phoolan arronsa les espatlles. El seu rostre s'endureix bruscament:

—He fet coses...

—Què?

—Coses.

Phoolan Devi fa un gest amb la mà. Em demana parar la gravació. Obeesc.

—Jo no sóc lliure —diu—. Ells esperen la més petita ocasió per a saltar damunt de mi, tornar-me a la presó o matar-me. Heus aquí per què no puc parlar. Els faig por. Mira, per exemple, jo estava amb cent cinquanta homes a la presó. Ells van ser alliberats molt abans que jo. Alguns gaudien de pròrogues o de permisos de sis mesos, i això els permetia retornar amb la seua família. Jo, mai! Estava incomunicada. Si et plau, tornem enrere, cal que torne a escoltar la casset. He dit coses que podrien perjudicar-me.

—Calma't Phoolan, jo no sóc la teua enemiga!

—Tu no! Però els altres, sí... Ells volen llevar-te la casset i jo seré condemnada!"

El magnetòfon reproduïx la nostra conversació. Escoltem atentes. De sobte, Phoolan Devi exclama:

—Aquí! Lleva aquesta part.

—Com vulgues. Però prendré notes.

He de preservar-me, saps? Però no et preocupes: jo faré tot el possible perquè les coses canvien en aquest país.

—Tens la intenció de representar un paper polític?

—De moment no.

De sobte, ja no tinc a la mateixa dona davant de mi. La seua expressió canvia de nou. És la líder, la dona de decisió, la que ordena i disposa:

—Lluitaré fins a l'últim alè de la meua vida. Vull viure en una societat més equitativa. Vull que aquest podrit sistema de castes caiga! Les dones del meu país són maltractades pels seus marits i les famílies polítiques. La situació de les dones de les castes baixes és molt més dramàtica que la de les dones de les castes superiors. Són violades diàriament pels homes de castes superiors. Una jove d'una casta baixa només guarda la seua innocència el temps d'un pestanyeig. Ells diuen que som impures, però això no els impedeix de violar-nos, llevar-nos les nostres terres, maltractar-nos amb tota impunitat. És inadmissible! Jo no sóc un bandoler. Ho són aquells que violen, robèn i saquegen els pobles. Volen destruir-me, però no ho aconseguiran.

De sobte, un violent dolor d'estómac. Phoolan es plega i fa ganyotes.

—Què et passa?

—Una úlcera d'estómac. Onze anys de presó és molt —diu en veu baixa—. Això deixa marques.

—Conta'm els teus onze anys de presó.

—Era l'infern. Moria un poc cada dia... Tu no em trairàs, veritat?

—Per què hauria de fer-ho?

—Ells ho han fet tots. Però sent que tu no ho faràs.

De seguida trau un anell del seu anular i me l'ofereix. Un home s'interposa i diu:

—No pots donar-li això, Phoolan. És l'obsequi del teu guru! Has de tenir-lo sempre amb tu.

—Però jo vull de donar-li un regal en senyal d'amistat.

—Això no —insisteix l'home amb un to dur—. Tria una altra cosa.

Phoolan gira lentament l'anell entre els seus dits. És el regal que ella vol donar-me. L'home la mira amenaçant. Finalment, es lleva un braçlet de plata.

—Te'l pose jo mateix. Ja no te'l podràs llevar mai. D'aquesta manera no m'oblidaràs. Porta'm pertot arreu amb tu.

—T'ho promet.

—Vull que parles amb les persones que m'han explotat. Vull que sàpiguen en quina situació de misèria total em trobe.

—Vols que ens fem algunes fotos juntes? Fora. Estarà millor. Fa bon dia.

—No puc eixir. És perillós. Hi ha gent que vol matar-me.

En aquest moment un home entra. Phoolan canvia al mateix temps de conversa i de to.

—El Primer ministre indi sap que sóc innocent. És una bona persona. És ell qui ha ordenat el meu alliberament. Ell sap que sóc innocent.

—Ja n'hi ha prou —diu l'home—. Ha d'anar-se'n —afegeix mirant-me.

Phoolan s'alça, i agafades del braç, posem per al fotògraf. Un nen arriba. És el nebot de Phoolan. La dona-flor el posa en els seus genolls. Hi ha tensió en l'ambient, crec que cal marxar. Ens abracem.

Jo sé que Phoolan encara està presonera. Jo m'ho imaginava. Ho sé avui amb certesa. Phoolan, abans que res s'ha revoltat contra l'ordre mil·lenari que regeix la societat índia, cadascú al seu lloc, els bramans al cel, els intocables al fang i gràcies als déus! Phoolan està per damunt de la noció de casta i fins i tot de país. Avui, a l'Índia, molesta. El país ha creat el seu mite, però avui dia el prefereix mort.

Calixthe Beyala

Traducció: **María José Seguí / Glòria Aleman**

Devi està protegida. La policia té por que els familiars de les seues víctimes vinguen a matar-la. Viu com una presonera.